

§ 5. Item queritur, utrum ordo spectetur eorum, qui deposuerunt; an vero simul omnium depositariorum ratio habetur? Et constat, simul admittendos: hoc enim rescripto principali significatur.

8. PAPINIUS, lib. 9 Questionum.

Quod privilegium exerceat non in ea tantum quantitate, quae in bonis argentarii, ex pecunia deposita reperta est, sed in omnibus fraudatoris facultatibus: idque propter necessarium usum argentariorum ex utilitate publica receptum est. Plane sumptus causa, qui necessarie factus est, semper praecedat: nam, deducto eo, bonorum calculus subduci solet.

9. PAULUS, lib. 7, ad Edictum.

In depositi actione, si ex facto defuncti agatur adversus unum ex pluribus heredibus, pro parte hereditaria agere debeat: si vero ex suo delicto, pro parte non ago: merito, quia aestimatio refertur ad dolum, quem in solidum ipse heres admisit.

10. JULIANUS, lib. 2, ex Minicio.

Nec adversus coheredes ejus, qui dolo carent, depositi actio competit.

11. ULPIANUS, lib. 41, ad Sabinum.

Quod servus deposuit, is, apud quem depositum est, servo rectissime reddet ex bona fide: nec enim convenit bonae fidei, abnegare id, quod quis accepit, sed debet reddere ei, a quo accepit: sic tamen, si sine dolo omni reddat, hoc est, ut nec culpae quidem suspicio sit: denique Sabinus hoc explicuit, addendo, nec ulla causa intervenit, quare putare possit, dominum reddi nolle: hoc ita est, si potuit suspicari, justa scilicet ratione motus: ceterum sufficit bonam fidem adesse: sed et si ante ejus rei furtum fecerat servus, si tamen ignoravit is, apud quem depositum, vel credidit dominum non invitum fore hujus solutionis, liberari potest: bona enim fides exigitur. Non tantum autem si remanenti in servitute fuerit solutum, sed etiam si manumisso vel alienato, ex justis causis liberatio contingit: scilicet, si quis ignorans manumissum vel alienatum, solvit: idemque et in omnibus debitoribus servandum Pomponius scribit.

12. POMPONIUS, lib. 22, ad Sabinum.

Si in Asia depositum fuerit, ut Romae reddatur, videtur id actum, ut non impensa ejus id fiat, apud quem depositum sit, sed ejus, qui deposuit. § 1. Depositum eo loco restitui debet, in quo sine dolo malo ejus est, apud quem depositum est: ubi vero depositum est, nihil interest. Eadem dicenda sunt communiter et in omnibus bonae fidei iudiciis. Sed dicendum est, si velit actor suis impensis, suoque periculo perferri rem romam, ut audiendus sit: quoniam et in ad exhibendum actione id servatur. § 2. Cum sequestre recte agatur depositi sequestraria actione: quam et in heredem ejus reddi oportet. § 3. Quemadmodum quod ex stipulatu vel ex testamento dari oporteat post iudicium acceptum cum detrimento rei periret, sic depositum quoque eo die, quo depositi actum sit, periculo ejus, apud quem depositum fuerit, est, si iudicii accipiendi tempore potuit id reddere reus, nec reddidit.

13. PAULUS, lib. 31, ad Sabinum.

Si quis inficiatus sit non adversus dominum, sed quod eum, qui rem depositam petebat, verum procuratorem non putaret, aut ejus, qui deposuisset, heredem: nihil dolo malo fecit: postea autem si cognoverit, cum eo agi poterit: quoniam nunc incipit dolo malo facere, si reddere eam non vult. § 1. Competit etiam conditio, depositae rei nomine: sed non antequam id dolo admissum sit: non enim quantum hoc ipso, quod depositum accipiat, conditione obligari, verum quod dolum malum admisit.

14. GAIUS, lib. 9, ad Edictum provinciale.

Si plures heredes exstiterint ei, qui deposuerit, dicitur si major pars adierit, restituendam rem praesentibus. Majorem autem partem non ex numero utique personarum, sed ex magnitudine portionum hereditarium intelligendam, cautela idonea reddenda. § 1. Sive autem cum ipso, apud quem deposita est, actum fuerit, sive cum herede ejus, et sua natura res ante rem iudicatam intercederit, veluti si homo mortuus fuerit, Sabinus et Cassius, absolvi debere eum cum quo actum est, dixerunt: quia aequum esset, naturalem interitum ad actorem pertinere: utique, cum interitura esset ea res, etsi restituta esset actori.

57. L. 18, infr. h. t. — 58. L. 35, infr. de solution. — 59. L. 5, in fin. supr. de reb. cred. — 60. L. 18, infr. de solution. § 10, in fin. Inst. de mandato. — 61. L. 58, supr. de iudic. L. 10, 11, 12, supr. de rei vind. L. 11, § 1, supr. ad exhib. L. 3, in fin. infr. de act. empt. L. 47, in pr. supr. sed si illi. infr. de legat. 1. — 62. L. 5, § 1, supr. h. t. — 63. L. 25, in pr. infr. L. 3, C. eod. — 64. L. 7, § 2, in fin. supr. de tribut. act. L. 2, § 5, infr. de doli mali et met. except. — 65. L. 16, supr. de condic. furtiv. — 66. L. 3, supr. de pact. — 67. L. 14, § 11, supr. quod metus caus. L. 44, supr. ex quib. caus. major. — 68. L. 31, § 1, vers. si tamen

15. JULIANUS, lib. 15 Digestorum.

Qui rem suam deponi apud se patitur, vel utendam rogat, nec depositi nec commodati actione tenetur: sicuti qui rem suam conducit, aut precario rogat, nec precario tenetur, nec ex locato.

16. AFRICANUS, lib. 7 Questionum.

Si is, apud quem rem deposueris, apud alium eam deponat, et ille dolo quid admisit, ob dolum ejus, apud quem postea sit depositum, eatenus eum teneri apud quem tu deposueris, ut actiones suas tibi praestet.

17. FLORENTINUS, lib. 7 Institutionum.

Licet deponere tam plures quam unus possunt, attamen apud sequestrem non nisi plures deponere possunt: nam tum id fit, cum aliqua res in controversiam deducitur: itaque hoc casu in solidum unusquisque videtur deposuisse: quod aliter est, cum rem communem plures deponunt. § 1. Rei depositae proprietates apud deponentem manent, sed et possessio: nisi apud sequestrem deposita est: nam tum deum sequester possidet: id enim agitur ea depositione, ut neutrius possessioni id tempus procedat.

18. NERATIUS, lib. 2 Membranarum.

De eo, quod tumultus, incendii, ruinae, naufragi causa depositum est, in heredem de dolo mortui actio est pro hereditaria portione, et in simplum, et intra annum quoque: in ipsum, et in solidum, et in duplum, et in perpetuum datur.

19. ULPIANUS, lib. 17, ad Edictum.

Julianus et Marcellus putant, filiumfamilias depositi recte agere posse.

20. PAULUS, lib. 18, ad Edictum.

Si sine dolo malo rem depositam [tibi], amiseris, nec depositi teneris, nec cavere debes, si deprehenderit, eam reddi: si tamen ad te iterum pervenerit, depositi teneris.

21. Idem, lib. 60, ad Edictum.

Si apud filiumfamilias res deposita sit, et emancipatus rem teneat, pater nec intra annum de peculio debet conveniri: sed ipse filius. § 1. Plus Trebatius existimat, etiam si apud servum depositum sit, et manumissus rem teneat, in ipsum dandam actionem, non in dominum, licet ex ceteris causis in manumissum actio non datur.

22. MARCELLUS, lib. 5 Digestorum.

Si duo heredes rem apud defunctum depositam dolo intervererint, quodam utique casu in partes tenebuntur: nam si dividerint decem [millia], quae apud defunctum deposita fuerant, et quina [millia] abstulerint, et uterque solvendo est, in partes obstricti erunt: nec enim amplius actoris interest. Quod si lancem conflaverint, aut conflari ab aliquo passi fuerint, aliae quae species dolo eorum interversa fuerint, in solidum conveniri poterunt, ac si ipsi servandam suscepissent: nam certe verum est in solidum quemque dolo fecisse: et, nisi pro solido, res non potest restitui: nec tamen absurde sentiet, qui hoc putaverit, plane, nisi integra rei restitutione, eum, cum quo actum fuerit, liberari non posse; condemnandum tamen, si res non restituetur, pro qua parte heres exstiterit.

23. MODESTINUS, lib. 2 Differentiarum.

Actione depositi conventus, servo constituto cibariorum nomine, apud eundem iudicem utiliter experitur.

24. PAPINIUS, lib. 9 Questionum.

Lucius Titius Sempronio salutem: Centum nummos, quos hac die commendasti mihi, adnumerante servo Stichio actore, esse apud me ut notum haberes, hac epistula, manu mea scripta, tibi notum facio: quae, quando voles, et ubi voles, confestim tibi numerabo. Queritur, propter usurarum incrementum? Respondi, depositi actionem locum habere: quid enim aliud commendare, quam deponere? Quod ita verum est, si id actum est, ut corpora nummorum eadem redderentur: nam si, ut tantundem solveretur, convenit, egreditur ea res depositi notissimos terminos. In qua quaestione, si depositi actio non teneat, cum convenit tantundem, non idem reddi, rationem usurarum haberi, non facile dicendum est. Et est quidem constitutum, in bonae fidei

ignorans. infr. h. t. L. 82, in pr. infr. de verb. oblig. — 69. L. 45, in pr. infr. de reg. jur. — 70. L. 1, § 11, supr. h. t. — 71. L. 6, supr. eod. — 72. L. 2, § 1, infr. pro hered. — 73. L. 59, infr. de acquir. vel amit. possess. — 74. L. 7, § 1, supr. h. t. — 75. L. 9, supr. eod. — 76. L. 1, § 1, in fin. supr. eod. — 77. L. 9, infr. de oblig. et act. — 78. L. 1, C. h. t. — 79. Immo vide L. 5, § 2, in fin. supr. de condic. caus. dat. — 80. Obs. L. 1, § 15, supr. h. t. — 81. A. de L. 5, § 3, supr. commodat. — 82. L. 186, infr. de verb. sign. — 83. L. 7, supr. de negotiis gestis.

judicii, quod ad usuras attinet, ut tantundem possit officium arbitri, quantum stipulatio: sed contra bonam fidem et depositi naturam est, usuras ab eo desiderare temporis ante moram, qui beneficium in suscipienda pecunia dedit: si tamen ab initio de usuris praestandis convenit, lex contractus servabitur.

25. Idem, lib. 3 Responsorum.

Die sponsaliorum aut postea res oblatas puellae, quae sui juris fuit, pater suscepit: heres ejus, ut exhibeat, recte convenitur etiam actione depositi. § 1. Qui pecuniam apud se non obignatam, ut tantundem redderet, depositam, ad usus proprios convertit, post moram in usuras quoque iudicio depositi condemnandus est.

26. PAULUS, lib. 4 Responsorum.

Publia Maevia, cum proficisceretur ad maritum suum, arcam clusam cum veste et instrumentis commendavit Gaio Seia, et dixit ei: Cum salva sanave venero, restitues mihi: cervae, si aliquid mihi humanum contigerit, filio meo, quem ex alio marito suscepi: defuncta ea intestata, desidero, res commendatae, cui restitui debeant: filio, an marito? Paulus respondit, filio. § 1. Lucius Titius ita cavit: Ελαβον, και ερω εις λογον παρακαταθηκης τα προγεγραμμενα του αρχυριου δηναρια μυρια, και παντα περιουσια, και συμφωνια, και ωμολογησα, ως προγεγραπται, και συνεβημεν χορηγησαι σοι τονον εκαστης μιας εκαστου μηνος εβδολου, τισσαρας, μεχρι της αποδοσεως παντος αρχυριου, id est, Suscepi, habeoque apud me titulo depositi superscripta denarium argenti decem millia: meque ad praescriptum omnia praestaturum et promitto, et profiteor: conventionem scilicet iniit, ut quoad omne argenti reddatur, in singulos menses, singulasque libras, usurarum nomine, quaternos tibi obolos subministrarem. Quaero, an usurae peti possunt? Paulus respondit, eum contractum, de quo queritur, depositae pecuniae modum excedere: [et] ideo secundum conventionem usurae quoque actione depositi peti possunt. § 2. Titius Sempronius salutem, Habere me a vobis auri pondus plus minus decem, et discos duos, saccum signatum: ex quibus debetis mihi decem, quos apud Titium deposuistis: item quos Trophimati decem: item ex ratione patris vestri decem, et quod excurrit: quaero, an ex hujusmodi scriptura aliqua obligatio nata sit, scilicet quod ad solam pecuniam causam attinet? Respondit, ex epistula, de qua queritur, obligationem quidem nullam natam videri, sed probationem depositarum rerum impleri posse: an autem is quoque, qui deberi sibi cavit in eadem epistula decem, probare possit hoc, quod scripsit, iudicem aestimaturum.

27. Idem, lib. 7 Responsorum.

Lucius Titius, cum haberet filiam in potestate Seiam, Pamphilo servo alieno in matrimonium collocavit, cui etiam dotem dedit, quam sub titulo depositi in cautionem contulit, et postea, nulla denunciazione a domino facta, pater decessit: mox et Pamphilus servus: quaero, qua actione Seia pecuniam petere possit, cum ipsa patri heres exstiterit? Paulus respondit, quoniam dos constituit non potuit, ex causa depositi actione de peculio pecuniam repetendam.

28. SCEVOLA, lib. 1 Responsorum.

Quintus Caecilius Candidus ad Paccium Rogatianum epistolam scripsit in verba infra scripta: Caecilius Candidus Paccio Rogatiano suo salutem. Viginiquingue nummorum, quos apud me esse voluisti, notum tibi [ita] hac epistola facio, ad ratunculum meam ea pervenisse, quibus ut primum prospiciam, ne vacua tibi sint, [id est, ut usuras eorum accipias], curae habeo. Quaesitum est, an ex ea epistula etiam usurae peti possunt? Respondi, deberi ex bonae fidei iudicio [usuras], sive percepti, sive pecunia in re sua usus est.

29. PAULUS, lib. 2 Sententiarum.

Si sacculum vel argentum signatum deposuero, et is, penes quem depositum fuit, me invito contractaverit, et depositi et furti actio mihi in eum competit. § 1. Si [ex] permissu meo deposita pecunia is, penes quem deposita est, utatur, ut in ceteris bonae fidei iudiciis, usuras ejus nomine praestare mihi cogitur.

30. NERATIUS, lib. 1 Responsorum.

Si fidejussor pro te, apud quem depositum est, litis aestimatione damnatus sit, rem tuam feri.

84. L. 54, in pr. infr. locati. — 85. L. 40, in fin. supr. de reb. creditis. — 86. L. 26, § 1, infr. h. t. — 87. Obs. L. 35, in fin. supr. de negotiis gestis. — 88. L. 25, in fin. infr. h. t. — 89. L. 54, § 2, infr. de usur. — 90. L. 162, § 1, infr. de verb. sign. § 1, Inst. de donat. — 91. L. 21, in fin. supr. h. t. — 92. L. 1, C. de St. Claud. — 93. Arg. L. 5, infr. de iure dot. junctis L. 5, C. de incest. et inul. nupt. — 94. L. 29, § 1, infr. h. t. — 95. L. 25, in fin. supr. L. 3, L. 4, C. eod. — 96. d. L. 3. — 97. L. 28, in fin. supr. eod. — 98. L. 46, supr. de rei vind. — 99. L. 4, C. de oblig. et act. — 100. L. 6, in fin. infr. de custod. et exhib. reor. L. 1, in

31. TRYPHONINUS, lib. 9 Disputationum.

Bona fides, quae in contractibus exigitur, aequitatem summam desiderat. Sed eam utrum aestimamus ad merum jus gentium, an vero cum praecipis civilibus, et praeiuris: veluti reus capitalis iudicii deposuit apud te centum, is deportatus est, bona ejus publicata sunt: utrumne ipsi haec reddenda, an in publicum deferenda sint? Si tantum naturale jus et gentium intuemur, ei, qui dedit, restituenda sunt: si civile jus, et legum ordinem, magis in publicum deferenda sunt: nam male meritis publice, ut exemplo aliis ad deterrenda maleficia sit, etiam egestate laborare debet. § 1. Incurrit hic et alia inspectio, an bonam fidem inter eos tantum, inter quos contractum est, nullo extrinsecus adsumpto, aestimare debeamus, an respectu etiam aliarum personarum, ad quas id, quod geritur, pertinet; exempli loco, latro spolia, [quae] mihi abstulit, posuit apud Seium inscium de malitia deponentis, utrum latroni, an mihi restituere Seius debeat? Si per se dantem, accipientemque intuemur, haec est bona fides, ut commissam rem recipiat is, qui dedit: si totius rei aequitatem, quae ex omnibus personis, quae negotio isto continguntur, impletur, mihi reddenda sunt, quo facto scelestissimo adempta sunt: et probo hanc esse justitiam, quae suum cuique ita tribuit, ut non distrahatur ab ullius personae justiore repetitione. Quod si ego ad petenda ea non veniam, nihilominus ei restituenda sunt, qui deposuit, quamvis male quaesita deposuit: quod et Marcellus in praedone et fure scribit. Si tamen ignorans latro, cujus filio vel servo rem abstulisset, apud patrem dominumve ejus deposuit ignorantem, nec ex iure gentium consistet depositum; cujus haec est potestas, ut alii, non domino sua ipsius res quasi aliena servanda detur: et si rem meam fur, quam me ignorante subripuit, apud me etiam nunc delictum ejus ignorantem deposuerit, recte dicitur non contrahi depositum: quia non est ex fide bona, rem suam dominum praedoni restituere compelli: sed et si etiam nunc ab ignorante domino tradita sit, quasi ex causa depositi, tamen indebiti dati conditio competit.

32. CELSUS, lib. 11 Digestorum.

Quod Nerva diceret, latiore culpam dolum esse, Proculo displicebat, mihi verissimum videtur. Nam et si quis non ad eum modum, quem hominum natura desiderat, diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito praestat, fraude non caret: nec enim salva fide minorem iis, quam suis rebus, diligentiam praestabit.

33. LABEO, lib. 6 posteriorum a Javoleno Epitomatorum.

Servus tuus pecuniam cum Attio in sequestre deposuit apud Maevium, ea conditione, ut ea tibi redderetur, si tuam esse probasses: si minus, ut Attio [redderetur]: posse dixi cum eo, apud quem deposita esset, incerti agere, id est, ad exhibendum, et exhibitam vindicare: quia servus in deponendo tuum jus deterius facere non potuisset.

34. Idem, lib. 2 Pithanon.

Potes agere depositi cum eo, qui tibi non aliter, quam nummis a te acceptis depositum reddere voluerit, quamvis sine mora et incorruptum reddiderit.

LIBER SEPTIMUSDECIMUS.

TIT. I.

MANDATI, VEL CONTRA.

1. PAULUS, lib. 32, ad Edictum.

Obligatio mandati, consensu contrahentium consistit. § 1. Ideo per nuncium quoque vel per epistolam mandatum suscipi potest. § 2. Item sive rogo, sive volo, sive mando, sive alio quocunque verbo scripserit, mandati actio est. § 3. Item mandatum et in diem differri, et sub conditione contrahi potest. § 4. Mandatum, nisi gratuitum nullum est: nam originem ex officio, atque amicitia trahit: contrarium pr. C. ad leg. Jul. repetund. — 1. L. 1, § 39, supr. h. t. — 2. L. 11, supr. eod. — 3. Immo vide L. 1, § pen. supr. naut. caupon. stabul. — 4. L. 15, supr. h. t. — 5. L. 1, § 5, infr. de oblig. et act. L. 216, infr. de verb. sign. — 6. L. 38, in fin. pe. supr. de pecul. — 7. L. 27, § 1, supr. ad St. Velleii. L. 135, infr. de reg. jur. — 8. L. 2, § 1, supr. de condic. ob turp. caus. — 9. L. 1, C. de leg. 1. — 10. L. 4, C. de leg. 2. — 11. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 12. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 13. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 14. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 15. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 16. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 17. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 18. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 19. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 20. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 21. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 22. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 23. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 24. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 25. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 26. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 27. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 28. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 29. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 30. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 31. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 32. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 33. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 34. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 35. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 36. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 37. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 38. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 39. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 40. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 41. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 42. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 43. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 44. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 45. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 46. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 47. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 48. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 49. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 50. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 51. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 52. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 53. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 54. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 55. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 56. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 57. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 58. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 59. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 60. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 61. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 62. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 63. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 64. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 65. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 66. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 67. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 68. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 69. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 70. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 71. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 72. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 73. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 74. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 75. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 76. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 77. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 78. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 79. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 80. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 81. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 82. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 83. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 84. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 85. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 86. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 87. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 88. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 89. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 90. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 91. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 92. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 93. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 94. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 95. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 96. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 97. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 98. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 99. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 100. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 101. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 102. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 103. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 104. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 105. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 106. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 107. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 108. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 109. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 110. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 111. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 112. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 113. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 114. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 115. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 116. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 117. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 118. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 119. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 120. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 121. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 122. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 123. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 124. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 125. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 126. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 127. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 128. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 129. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 130. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 131. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 132. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 133. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 134. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 135. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 136. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 137. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 138. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 139. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 140. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 141. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 142. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 143. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 144. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 145. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 146. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 147. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 148. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 149. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 150. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 151. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 152. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 153. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 154. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 155. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 156. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 157. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 158. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 159. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 160. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 161. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 162. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 163. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 164. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 165. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 166. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 167. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 168. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 169. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 170. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 171. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 172. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 173. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 174. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 175. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 176. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 177. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 178. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 179. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 180. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 181. L. 2, § 1, supr. de oblig. et act. — 182.

ergo est officio merces: interveniente enim pecunia, res ad locationem et conductionem potius respicit.

2. GAIUS, lib. 2 Rerum cottidianarum, sive aureorum.

Mandatum inter nos contrahitur, sive mea tantum gratia tibi mandem, sive aliena tantum, sive mea et aliena, sive mea et tua, sive tua et aliena. Quod si tua tantum gratia tibi mandem, supervacuum est mandatum, et ob id nulla ex eo obligatio nascitur. § 1. Mea tantum gratia intervenit mandatum, veluti, si tibi mandem, ut negotia mea geras, vel ut fundum mihi emerem, vel ut pro me fidejubeas. § 2. Aliena tantum, veluti, si tibi mandem, ut Titii negotia gereres, vel ut fundum ei emerem, vel ut pro eo fidejubeas. § 3. Mea et aliena, veluti, si tibi mandem ut mea, et Titii negotia gereres: vel ut mihi et Titio fundum emerem: vel ut pro me et Titio fidejubeas. § 4. Tua, et mea, veluti, si mandem tibi, ut sub usuris crederes ei, qui in rem meam mutaretur. § 5. Tua, et aliena, veluti, si [tibi] mandem, ut Titio sub usuris crederes: quod si, ut sine usuris crederes; aliena tantum gratia intervenit mandatum. § 6. Tua, autem gratia intervenit mandatum, veluti, si mandem tibi, ut pecunias tuas potius in emptiones praediorum colloces, quam feneres: vel ex diverso, ut feneres potius, quam in emptiones praediorum colloces; cuius generis mandatum, magis consilium est, quam mandatum: et ob id non est obligatorium: quia nemo ex consilio obligatur, etiamsi non expedit ei, cui datur: quia liberum est cuique, apud se explorare, an expedit sibi consilium.

3. PAULUS, lib. 32, ad Edictum.

Præterea in causa mandati etiam illud vertitur, ut inter ipsa nec melior causa mandantis fieri possit, interdum melior, deterior vero nunquam. § 1. Et quidem si mandavi tibi, ut aliquam rem mihi emerem, nec de pretio quidquam statui, tuque emisisti, utrinque actio nascitur. § 2. Quod si pretium statui, tuque plures emisisti, quidam negaverunt, te mandati habere actionem, etiamsi paratus esses, id, quod excedit, remittere: namque iniquum est, non esse mihi cum illo actionem, si nolit; illi vero, si veli, mecum esse.

4. GAIUS, lib. 2 Rerum cottidianarum, vel aureorum.

Sed Proculus recte eum, usque ad pretium statutum acturum existimat: quæ sententia sane benignior est.

5. PAULUS, lib. 32, ad Edictum.

Diligenter igitur fines mandati custodiendi sunt: nam qui excessit, aliud quid facere videtur. § 1. Et si susceptum non impleverit, tenetur. § 2. Itaque si mandavero tibi, ut domum Seianam centum emerem, tuque Titianam emeris longe majoris pretii, centum tamen, aut etiam minoris, non videris implevisse mandatum. § 3. Item si mandavero tibi, ut fundum meum centum venderes, tuque eum nonaginta venderis, et petam fundum; non obstabit mihi exceptio, nisi et reliquum mihi, quod deest, mandatu meo præstes, et indemnem me per omnia conserves. § 4. Servo quoque dominus si præceperit, certa summa rem vendere, ille minoris venderit, similiter vindicare eam dominus potest, nec ulla exceptione summovi, nisi indemnitas ei præstetur. § 5. Melior autem causa mandantis fieri potest, si cum tibi mandassem, ut Stichum decem emerem, tu eum minoris emeris, vel tantidem, ut aliud quicquam servo accederet: utroque enim casu, aut non ultra pretium, aut intra pretium fecisti.

6. ULPIANUS, lib. 31, ad Edictum.

Si remunerandi gratia honor intervenit, erit mandati actio. § 1. Si cui fuerit mandatum, ut negotia administraret, hac actione erit conveniendus: nec recte negotiorum gestorum cum eo agitur: nec enim ideo est obligatus, quod negotia gessit, verum ideo, quod mandatum suscepit: donec tenetur, etsi non gessisset. § 2. Si passus sim, aliquid pro me fidejubeare, vel alias intervenire, mandati teneor: et nisi pro invito quis intercesserit, aut donandi animo, aut negotium gerens, erit mandati actio. § 3. Rei turpis nullum mandatum est: et ideo hac actione non agitur. § 4. Si tibi mandavero, quod mea non intererat, veluti, ut pro Seio intervenias, vel ut Titio credas, erit mihi tecum mandati actio (ut Celsus lib. 7 Digestorum scribit), et ego tibi sum

7. L. 22, infr. de præser. verb. — 8. Inst. in pr. h. t. — 9. § 1, Inst. eod. — 10. § 3, Inst. eod. — 11. § 1, Inst. eod.; L. 14, C. de negot. gest. — 12. § 2, Inst. h. t. — 13. § 5, Inst. eod. — 14. § 6, Inst. eod. — 15. Excep. l. 6, § 5, in fin. infr. eod. — 16. L. 47, in pr. infr. de reg. jur. — 17. L. 5, § 2 ult. infr. h. t. — 18. L. 4, infr. § 8, Inst. eod. — 19. L. 21, § pen. supr. de recept. qui arbit. — 20. Supr. quod quisque juris. — 21. L. 6, § 1, L. 5, § 4; L. 22, in fin.; L. 27, § 2, infr.; L. 11, C. § 11, Inst. h. t.; L. 17, § 5, supr. commodati. — 22. Adde sequentem. — 23. L. 5, in pr. supr. h. t. — 24. L. 18, l. 53, infr. eod. — 25. L. 60, infr. eod. — 26. L. 22, § 6, infr. § 7, Inst. eod.; L. 33, § 2, infr. de contr. empt.; L. 25, infr. de verb. oblig. — 27. Obs. L. 8, § 6, infr. h. t. — 28. L. 2, in fin. supr.

obligatus. § 8. Plane si tibi mandavero, quod tua intererat, nulla erit mandati actio, nisi mea quoque interfuit: aut si non esses facturus, nisi ego mandassem, etsi mea non interfuit, tamen erit mandati actio. § 6. Apud Julianum lib. 13 Digestorum queritur: Si dominus jusserit, procuratorem suum certam pecuniam sumere, et fenerare periculo suo, ita ut certas usuras domino penderet [dumtaxat], si pluris fenerare potuisset, ipse lucraretur. In creditam pecuniam videtur (inquit) accepisse. Plane, si omnium negotiorum erat ei administratio mandata, mandati quoque eum teneri: quemadmodum solet mandati teneri [debitor], qui creditoris sui negotia gessit. § 7. Marius Paulus quidam fidejusserat pro Daphnide, mercedem pactus ob suam fidejussionem; et sub nomine alterius ex eventu litis caverat, sibi certam quantitatem dari: hic a Claudio Saturnino prætere majores fructus inferre jussus erat: [et] advocacionibus ei idem Saturninus interdixerat: videbatur autem mihi iudicatum solvi fidejussisse, et quasi redemptor litis extitisset, velle a Daphnide mandati iudicio consequi, quod erat condemnatus: sed rectissime divi fratres rescripserunt, nullam actionem eum propter suam calliditatem habere: quia mercede pacta accesserat ad talem redemptionem. Marcellus autem sic loquitur de eo, qui pecunia accepta spondidit, ut si quidem [hoc] actum est, ut suo periculo sponderet, nulla actione agat: sin vero non hoc actum est, utilis ei potius actio competat: quæ sententia utilitati rerum consentanea est.

7. PAPINIUS, lib. 5 Responsorum.

Salarium procuratori constitutum, si extra ordinem peti cõperit, considerandum erit, laborem dominum remunerare voluerit, atque ideo fidem adhiberi placitis oporteat; an eventum litium, majoris pecunie premio, contra bonos mores procurator redemerit.

8. ULPIANUS, lib. 31, ad Edictum.

Si procuratorem dederò, nec instrumenta mihi causæ reddat, qua actione mihi teneatur? Et Labeo putat, mandati eum teneri: nec esse probabilem sententiam existimantium, ex hac causa agi posse depositi: uniuscujusque enim contractus initium spectandum, et causam. § 1. Sed et si per collusionem procuratoris absolutus sit adversarius, mandati eum teneri: sed si solvendo non sit, dandum ait. § 2. Sed et de lite, quam suscepit exsequendum, mandati eum teneri constat. § 3. Si quis mandaverit alicui gerenda negotia ejus, qui ipse sibi mandaverat, habebit mandati actionem, quia et ipse tenetur: tenetur autem, quia agere potest: quamquam enim vulgo dicatur, procuratorem ante, quia agere potest: licet contestatam facere procuratorem non posse, tamen mandati actio est: ad agendum enim dumtaxat hoc facere non potest. § 4. Si tutores mandaverint contutorem, aut tutorum tantum mandati, an vero et ille non emerit, an sit mandati actio? Et utrum tantum mandati, an vero et tutelæ? Et Julianus distinguit: referre enim [ait], cujus generis servum tutores uni tutorum mandaverint, ut emeret: nam si supervacuum servum, vel etiam onerosum, mandati actione tantum eum teneri, tutelæ non teneri: si vero necessarium servum, tunc et tutelæ eum teneri, [non] solum, sed et ceteros: nam et si non mandassent, tenerentur tutelæ, cur servum pupillo necessarium non comparaverunt. Non sunt igitur excusati, quod contutorem mandaverunt, quia emere debuerunt: plane habebunt nihilominus mandati actionem, quia mandato non est obtemperatum. Contra quoque Julianus ait, tutorem, qui emit, mandati actionem habere adversus contutores suos. § 5. Si liber homo, cum bona fide serviret, mandaverit Titio, ut redimeretur, et nummos ex eo peculio dederit, quod ipsum sequi, non apud bonæ fidei emptorem reliqui debuit: Titiusque pretio soluto liberum illum manumiserit, mox ingenuus pronuntiatus est: habere eum mandati actionem, Julianus ait, adversus eum, cui se redimendum mandavit: sed hoc tantum inesse mandati iudicio, ut sibi actiones mandet, quas habet adversus eum, a quo comparavit. Plane si eam pecuniam dederit, quæ erat ex peculio ad bonæ fidei emptorem pertinente, nullæ ei (inquit Julianus) mandati actiones possunt, quia nullas habet, cum ei suos nummos emptor dederit: quinimo (inquit) ex vendito manebit obligatus: sed et hæc actio inutilis est, quia quantum fuerit consecutus, tantum empti iudicio necesse habebit præstare. § 6. Mandati actio tunc competit, cum

eod. — 29. Adde L. 52, infr. eod. — 30. Adde L. 10, § 4, infr. eod. — 31. L. 51, infr. eod.; L. 6, in fin.; L. 38, supr. de negot. gest. — 32. L. 154, in fin. infr. de reg. jur. — 33. L. 1, C. h. t. — 34. L. 6, in fin. supr. eod. — 35. L. 15, C. de procurat. — 36. L. 9, in pr. supr. de edendo. — 37. L. 12, supr. de Sc. Maced. [ar. L. 10, § 4, infr. h. t. — 38. L. 7, § 2, supr. de dolo malo. — 39. Adde L. 6, in fin. supr. de negot. gest.; L. 17, § 5, supr. commodati. — 40. L. 25, supr. de negot. gest. — 41. Adde L. 14, in fin. pr. infr. h. t. — 42. L. 4, in fin. infr. de appellat.; L. 8, L. 11, circa fin. C. de procurat. — 43. Tit. C. si tutor vel curat. non gesserit. — 44. L. 54, § 2 ult. infr. h. t. — 45. L. 7, C. de act. empt. — 46. L. 45, in pr. et § 5, infr. h. t. — 47. L. 22, § 8, in fin. infr. eod. — 48. § 2 ult. infr. h. t. — 49. Obs. L. 5, § 4, supr. h. t.

cæpit interesse ejus, qui mandavit: cæterum, si nihil interest, cessat mandati actio: et eatenus competit, quatenus interest: utputa mandavi tibi, ut fundum emerem, si intererat mea emi, teneberis: cæterum, si eundem fundum ego ipse emi, vel alius mihi, neque interest aliquid, cessat mandati actio. Mandavi, ut negotia gereres: si nihil deperierit, quamvis nemo gesserit, [nulla actio est:] aut si alius idonee gesserit, cessat mandati actio. Et in similibus hoc idem erit probandum. § 7. Si ignorantes fidejussores debitorem solvissent, vel etiam acceptilatione sive pacto liberatum, ex substantia debitoris solverunt, non tenebuntur mandati. § 8. Quod et ad actionem fidejussoris pertinet. Et hoc ex rescripto divorum fratrum intelligere licet. Hujus verba hæc sunt Catullo Juliano: Si hi, qui pro te fidejusserant, in majorem quantitatem damnati, quam debiti ratio exigebat, scientes et prudentes auxilium appellacionis omiserunt, poteris, mandati agentibus his, equitate iudicis tueri te. Igitur, si ignoraverint, excusata ignorantia est: si scierunt, incumbat eis necessitas provocandi: cæterum dolo versati sunt, si non provocaverunt: quid tamen, si paupertas eis non permisit? Excusata est eorum inopia. Sed et si testato convenerint debitorem, ut, si ipse putaret, appellaret, puto rationem eis constare. § 9. Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. § 10. Proinde si tibi mandavi, ut hominem emerem, tuque emisisti, teneberis mihi, ut restituas. Sed et si dolo emerem negligisti (forte enim pecunia accepta alii cessisti, ut emeret) aut si lata culpa (forte si gratia ductus, passus es alium emere) teneberis: sed et si servus, quem emisisti, fugit, si quidem dolo tuo, teneberis: si dolo non intervenit, nec culpa, non teneberis, nisi ad hoc, ut caveas, si in potestate tuam pervenerit, te restitutum. Sed et si restituas, [et] tradere debes, et si cautum est de evicione, vel potes desiderare, ut tibi caveatur, puto sufficere, si mihi hac actione cedas, ut procuratorem me in rem meam facias, nec amplius præstes, quam consecuturus sis.

9. PAULUS, lib. 32, ad Edictum.

De tuo etiam factum cavere debes.

10. ULPIANUS, lib. 31, ad Edictum.

Idemque et in fundo, si fundum emit procurator: nihil enim amplius, quam bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat. § 1. Sed et si de sanitate servi procuratori cautum est, aut caveri potest, aut de cæteris vitis, idem erit dicendum: aut si culpa caveri non curaverit, condemnabitur. § 2. Si ex fundo, quem mihi emit procurator, fructus consecutus est, hos quoque officio iudicis præstare eum oportet. § 3. Si procurator meus pecuniam meam habeat, ex mora utique usuras mihi pendet. Sed et si pecuniam meam feneratori dedit, usurasque consecutus est, consequenter dicemus, debere eum præstare, quantumcunque emolumentum sensit, sive ei mandavi, sive non: quia bonæ fidei hoc congruit, ne de alieno lucrum sentiat: quod si non exerevit pecuniam, sed ad usus suos convertit, in usuras convenietur, quæ legitimo modo in regionibus frequentantur. Denique Papinianus ait, etiam si usuras exegerit procurator, et in usus suos convertit, usuras eum præstare debere. § 4. Si quis Titio mandaverit, ut ab actoribus suis mutuum pecuniam acciperet, mandati eum non acturum, Papinianus lib. 3 Responsorum scribit: quia de mutua pecunia eum habet obligatum: et ideo usuras eum petere non posse, quasi ex causa mandati, si in stipulationem deductæ non sunt. § 5. Idem Papinianus libro eodem refert, fidejussori condemnato, qui ideo fidejussit, quia dominus procuratori mandaverat, ut pecuniam mutuum acciperet, utilem actionem dandam, quasi institutori; quia et hic quasi præposuisse eum mutue pecunie accipiendæ videatur. § 6. Si cui mandavero, ut a Titio stipuletur, potero cum eo, cui mandavi, agere mandati, ut eum accipere liberet, si hoc velim: vel si malim, in hoc agam, ut eum deleget mihi, vel [si] cui alii voluero. Et Papinianus libro eodem scribit, si mater pro filia dotem dederit, eamque mandante filia vel illico stipulata sit, vel etiam postea, mandati eam teneri, quamvis ipsa sit, quæ dotem dederit. § 7. Si quis eam, quæ procurator suus et servi gerebat, ita demum rata esse mandavit, Si interventu Sempronii gesta essent, et male pecunia credita sit, Sempronium, qui nihil dolo fecit, non teneri: et est verum, eum, qui non animo procuratoris intervenit, sed affectionem amicalis promissit in monendis procuratoribus, et actoribus, et in regendis consilio, mandati non teneri: sed si quid dolo fecerit, non mandati, sed magis de dolo teneri. § 8. Si mandavero procuratori meo, Ut Titio pecuniam

50. § 2, infr. hie; L. 29, § 2, infr. eod. — 51. L. 10, in fin. C. eod. — 52. L. 31, § 2, in fin. supr. de negot. gest.; L. 17, C. de procurat. — 53. L. 36, in fin. supr. de pecul. — 54. L. 5, § 1, supr. h. t. — 55. L. 2, in pr. infr. de hered. vel act. vend. — 56. L. 59, § 1, infr. h. t. — 57. § 2, infr. hie. — 58. L. 31, § 1, infr. de usur. — 59. L. 6, § 2, supr. h. t. — 60. Favit L. 8, in fin. pr. supr. eod. — 61. L. 34, in pr. supr. de negot. gest.; L. 19, in pr. supr.; h. pen. et ult. C. de instit. act.; L. 13, § 25, infr. de act. empt. — 62. L. 45, in pr. infr. h. t.

meam credat sine usuris, isque non sine usuris crediderit, an etiam usuras mihi restituere debeat, videamus? Et Labeo scribit, restituere eum oportere, etiamsi hoc mandaverim, ut gratuitam pecuniam daret: quamvis, si periculo suo credidisset, cessaret (inquit Labeo) in usuris actio mandati. § 9. Idem Labeo ait, et verum est, reputationes quoque hoc iudicium admittere, et sicuti fructus cogitur restituere is, qui procurat, ita sumptum, quem in fructus percipiendos fecit, deducere eum oportet: sed et si ad vecturas suas, dum excurrit in prædia, sumptum fecit, puto hos quoque sumptos reputare eum oportere: nisi [si] salariarius fuit, et hoc convenit, ut sumptus de suo faceret ad hæc itinera, [hoc est, de salario]. § 10. Idem ait, si quid procurator citra mandatum in voluptatem fecit, permittendum ei auferre, quod sine damno dominii fiat, nisi rationem sumptus istius dominus admittit. § 11. Fidejussores et mandatores, etsi sine iudicio solverint, habent actionem mandati. § 12. Generaliter Julianus ait, si fidejussor ex sua persona omiserit exceptionem, qua reus uti non potuit, si quidem minus honestam, habere eum mandati actionem: quod si eam, qua reus uti potuit, si sciens id fecit, non habiturum mandati actionem: si modo habuit facultatem rei conveniendi, desiderandique, ut ipse susciperet potius iudicium vel suo vel procuratorio nomine. § 13. Si fidejussori donationis causa acceptum factum sit a creditore, puto si fidejussorem remunerari voluit creditor, habere eum mandati actionem: multo magis, si mortis causa accepto tulisset creditor, vel si eam liberationem legavit.

11. POMPOSIUS, lib. 5, ex Plautio.

Si ei, cui damnatus ex causa fidejussoria fueram, heres postea exstitero, habebō mandati actionem.

12. ULPIANUS, lib. 31, ad Edictum.

Si vero non remunerandi causa, sed principaliter donando, fidejussori remisit actionem, mandati eum non acturum. § 1. Marcellus autem fatetur, si quis donaturus fidejussori; pro eo solverit creditori, habere fidejussorem mandati actionem. § 2. Plane, inquit, si filiusfamilias vel servus fuit fidejussor, et pro his solvero donaturus eis, mandati patrem vel dominum non acturos: hoc ideo, quia non patri donatum voluit, qui solvit. § 3. Plane si servus fidejussor solverit, dominum mandati acturum. § 4. Idem Marcellus ibidem ait, si filiusfamilias non jussu patris fidejusserit, cessat mandati actio, si nihil sit in peculio: quod si jussu vel ex peculio solum est, multo magis habet pater mandati. § 5. Si filiofamilias mandavi, ut pro me solveret, patrem, sive ipse solverit, sive filius ex peculio, mandati acturum Neratius ait: quod habet rationem: nihil enim meo interest, quis solvat. § 6. Si filiofamilias mandavero, ut pro me solveret, et emancipatus solvat, verum est in factum actionem filio dandam: patrem autem, post emancipationem solventem, negotiorum gestorum actionem habere. § 7. Contrario iudicio experiantur, qui mandatum susceperunt, utputa qui rerum vel rei unius procuracionem susceperunt. § 8. Inde Papinianus querit, si patronus prædium, quod emerat, pro quo pretii bessem exsolverat, jusserit liberto suo tradi, ut ille residuum pretii redderet, deinde, reddito pretio, vendenti fundum patrono libertus consenserit, trientis pretium an libertus possit repetere? Et ait, si mandatum suscepti initio libertus, non donatum accepit, contrario iudicio posse eum pretium repetere, quod deductis mercedibus, quas medio tempore percepit, superest: quod si donationem patronus in libertum contulit, videri et postea libertum patrono donasse. § 9. Si mihi mandaveris, ut rem tibi aliquam emam, egoque emero meo pretio, habebō mandati actionem de pretio recipiendo: sed et si tuo pretio impendero tamen aliquid bona fide ad emptionem rei, erit contraria mandati actio; aut si rem emptam nolis recipere: simili modo, et si quid aliud mandaveris, et in id sumptum fecero. Nec tantum id, quod impendi, verum usuras quoque consequar. Usuras autem non tantum ex mora esse admittendas, verum iudicem æstimare debere, si exegit a debitore suo quis, et solvit, cum uberrimas usuras consequeretur (æquissimum enim erit rationem ejus rei haberi); aut si ipse mutuatus gravibus usuris, solvit. Sed et si reum usuris non relevavit, ipsi autem et usuræ absunt; vel si minoribus relevavit, ipse autem majoribus fenus accepit, ut fidem suam liberaret; non dubito, debere eum mandati iudicio et usuras consequi: et (ut est constitutum) totum hoc ex æquo et bono iudex arbitrabitur. § 10. Dedi tibi pecuniam, ut creditor meo exsolvas, non fecisti: prestabis mihi usuras: quo casu et a me creditor pecuniam debitam cum usuris receptorus sit; et ita impe-

63. § 2, supr. hie; L. 59, § 1, infr. eod. — 64. L. 12, § 9, infr. eod. Adde L. 19, § 4, supr. de negot. gest. — 65. L. 3, § 4, supr. de in rem ven. — 66. L. 29, in pr. infr. h. t. — 67. L. 9, l. 10, l. 11, infr. pro socio. — 68. Obs. L. 27, in fin. infr. de fidejussoribus. — 69. Obs. L. 26, § 3, infr. h. t. — 70. L. 10, § 2, supr.; L. 27, § 4, l. 56, in fin. infr.; L. 11, in fin.; L. 20, in fin. C. eod. — 71. L. 4, C. eod.

